

Колесник Вікторія Вікторівна
курсант 2-го курсу інституту №3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: **Мостепанюк Л.О.**
доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук, доцент

ВИНА ЯК ОЗНАКА СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення визначається як внутрішня сторона кримінального правопорушення, тобто психічна діяльність особи, що відображує ставлення її свідомості й волі до суспільно небезпечного діяння, котре нею вчиняється, і до його наслідків.

Іноді її визначають дещо інакше, а саме як внутрішню сторону злочинного діяння; ті внутрішні процеси, які відбуваються у психіці осудної особи під час вчинення нею передбаченого кримінальним законом суспільно небезпечного діяння. Значення суб'єктивної сторони полягає у тому, що завдяки її правильному визначенню:

1. здійснюється належна кваліфікація діяння та його відмежування від інших кримінальних правопорушень;
2. встановлюється ступінь суспільної небезпеки діяння й особи, яка його вчинила;
3. здійснюється індивідуалізація покарання особи, вирішується питання про можливість його звільнення від кримінальної відповідальності й покарання.

Але у будь-якому разі сутність визначення цього елемента складу кримінального правопорушення пов'язується з психічним ставленням суб'єкта, яке розглядається та враховується лише відносно суспільно небезпечного діяння і його наслідків і повинно характеризуватись конкретною формою вини.

Вина особи – це основна, обов'язкова ознака будь-якого складу кримінального правопорушення, вона визначає саму наявність суб'єктивної сторони і значною мірою її зміст. Відсутність вини виключає суб'єктивну сторону і тим самим склад кримінального правопорушення.

Без вини не може бути кримінального правопорушення. Слід зазначити, що винність, як обов'язкова ознака, що підлягає з'ясуванню в процесі проведення кримінально-правової кваліфікації впливає, в першу чергу, з конституційної норми: згідно з ч. 1 ст. 62 Конституції України особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду [1]. Це положення також відтворене у ч. 2 ст. 2 Кримінального Кодексу України (далі – КК) [2].

Отже, можна дійти висновку, що вина розглядається законодавцем як категорія психологічна. Одночасно вона розглядається і як категорія соціальна, бо особа, яка вчиняє кримінальне правопорушення, нехтує вимогами суспільства, посягає на його інтереси, завдає суттєвої шкоди особі, суспільству, державі [3, с. 92].

З урахуванням положень ст. 24-25 КК вина може проявлятися у формі умислу або необережності [2]. Вона має певні характеристики, до яких належать:

- зміст вини – ставлення особи до усієї сукупності об'єктивних ознак вчинюваного нею діяння;
- соціальна сутність – негативне або зневажливе ставлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, до суспільних відносин;
- ступінь вини – кількісний показник, оціночна категорія, що виражає міру негативного ставлення особи до основних соціальних цінностей, охоронюваних законом;
- форми вини – зазначені в законі поєднання певних ознак свідомості і волі особи, що вчиняє суспільно-небезпечне діяння, передбачене КК.

У свою чергу, умисел поділяється на умисел прямий і умисел непрямий, а необережність поділяється на кримінально протиправну самовпевненість і кримінально протиправну недбалість. Ці форми і види вини конструюються залежно від змісту й співвідношення інтелектуального і вольового моментів і характеризують психічне ставлення особи до вчинюваного нею суспільно небезпечного діяння та його наслідків. Інтелектуальний момент визначає ті чинники, які належать до свідомості особи, а вольовий – ті чинники, які належать до її волі.

Також обґрунтованою та справедливою є позиція професора П. Фріса, який зазначає саме взаємозв'язок інтелектуального і вольового моментів вини, диференціює вини на умисел і необережність, однак така схема не є жорсткою, і дає можливість виділення кримінальних правопорушень з двома формами вини [5, с. 189]. Таке твердження знаходить своє відображення в диспозиції окремих статей Особливої частини КК, в яких до ставлення до діяння характеризується умислом, а до наслідків – необережністю. Зокрема: ч.2 ст.121, ч.3 ст.133, ч.2 ст.134, ч.3 ст.135, ч.3 ст.136, ч.2 ст.137, ч.3 ст.150-1, ст.286 КК.

Аналізуючи вище викладене, можна зробити висновок, що кримінально-правове значення вини полягає в тому, що вона є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони будь-якого кримінального правопорушення, дозволяє провести відмежування злочинної поведінки від незлочинної, впливає на кваліфікацію кримінальних правопорушень і розмежування суміжних кримінальних правопорушень, визначає ступінь суспільної небезпечності діяння та особи, яка його вчинила, а отже, має значення для

індивідуалізації покарання, а також впливає на можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності і покарання.

Список використаних джерел:

1. Конституція України (із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 03 вересня 2019 р.)
2. Кримінальний кодекс України, Редакція від 17.03.2021 р. // ВВР України. 2001, № 25-26, ст.131.
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 9-те вид., переробл. та допов. Київ : Юридична думка, 2012. 1316 с.
4. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. 2-те видання, доповнене і перероблене. Київ: Атіка , 2009. 512 с.

Майданик Кирило Павлович
курсант 2-го курсу інституту №3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: **Мостепанюк Л.О.**
доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук, доцент

**ДО ПИТАННЯ ЗВІЛЬНЕННЯ
ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ**

Україна перебуває на шляху становлення як правова та демократична держава, яка дотримується принципів верховенства права, законності, забезпечення прав та свобод людини та громадянина. Це пов'язано з реформами різних галузей законодавства. Зокрема, йдеться про кримінальне законодавство та державну політику із питань протидії злочинності в цілому. Одним із таких заходів є інститут звільнення від кримінальної відповідальності.

Як відомо, норми права мають базуватися на наукових обґрунтуваннях, досягненнях та розробках. Саме тому актуальними є наукові дискусії щодо окремих положень кримінального законодавства. Завдяки цьому відбувається їх постійне вдосконалення, що забезпечує відповідність сучасним реаліям та запровадження більш досконалого та ефективного правового регулювання.

Положення щодо звільнення від кримінальної відповідальності регулюється окремим розділом Кримінального кодексу України (далі – КК): Розділом 9. Так, зокрема, відповідно до ч. 1 ст. 44 КК, особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, звільняється від кримінальної відповідальності у випадках, передбачених КК [1]. Окремо слід наголосити на суб'єкті звільнення від кримінальної відповідальності. Так, відповідно до ч. 2 ст. 44 КК, звільнення від кримінальної відповідальності у випадках,